

ЧУРАПЧЫ
ОРОНУОНУН
ХАЬЫАТА

№№ 55—56 (7440—7441) 1993 сэл. Үлэгийн 13 күнэ. Чэшинэр ● Сманата 3 соде.

ЫҢЫЫ ИННИНЭ ЫҢЫЛЛЫЫ

КЫАЙЫ КҮНҮН БЭЛИЭТЭЭДИН

П. СЫРОВАТСКАЯ

Любовь БАРАШКОВА,
оройуоннаагы быыбар
комиссиятыт председате-
ла

«НАММАРАЛАР» ЭРЭХ-ТУРАХТАР

Т. Кардашевской фотота

«CO»-көпп.

58 (7440—7441). **АИЫЛБАНЫ ЭРЭ КЭТЭНЭР**

(PHTA—CSTA).

Атын нэвчилхэртэс
холоотохо, Мугудай си-
ро-ута сүрдээх кишра
бас, нингэ-сүбүтэ да
олуу элбээ суух Багар,
ол илнэ буолуу, хэпсээ-
лэ кишра улахан баттэ-
гастаах баайдар даганы,
улуу олуун да үөскүү
сүлдэбиытара ондл-
бот. Он эрээри айылд-
тан айдарылаах, сээх
талааннаах дьок сөн үөс
кээп тэрөөн аасныттар
обит. Умуулын прэр ут-
ты идэлээх дьоннортон
бирдэстэринэн Нюон
Нилонич Омонешнико-
— Уутуньук Дьааныба
буолар.

Бу нэшилээнэ Салач-
ча кишиг, эртэтгэр обур-
гу тогоруу хүндэтгэл Нэ-
лэгэр Куооса даян алча-
баар. Бэлгэлдэх хоту
халдсаагийн үрдүгэр
ойууру солзон олохууду-
бут өгөх онго майман
саба үүнэн эрэр. Майна
нууччлалы тутуулаах би-
лгийн даданы сэмэх дэгэ
лнэх, сэлтгэ сөрүүхүүр
сара буслан турар. Сэ-
лгийн көрдөххө бу дым
мундуктарын бисымга
ураты үчүгэй, баччаанга
дизир кызо хамсаабатах,
улахан уус илгитин су-
ла туту биллэр.

Дээ, бу Илээгэр Күе-
басма Уутуншук Уйбаан
дизн отохут одоро сым-
лабыат. Овоһыору бэ-
лэтин корбут иһи бил-
лигин суох, оттон уола-
тарын Ыстапанын уонна
Дьааһыбы кырдыастар
ачуһаадык өйдүүлэр,
никкэн да үтүөкэн дьон
этэллэр дин көссүллэр.

Уахаан уол Ыстапан
мастан, тимиртан, көмүс-
тан нинибэт дигиттар уус
эбитэ үһү. Ыларданы,
бэһилэри эрэ буолбакка,
бэл уоһунан иһиллэр
доруоп сааны булгу ту-
тар, ботуруонунан астар
гына овороро диклэр,
өччотоогу көлхөс саппа-
рэттар алдыһаһаһа, ол
чааһы нутан оговорон
үдэлэппитинэн барара,
малларга баахыла тими-
ртан тейдэ оговорон абы-
раабыта үгүс диклэр.
Кэргэнэ Натаһа тойо-
нуттан үөрөннэ кырдыыр
дизни дьону хаанһыра
дизн үгүс тыһынан ах-
таллар.

Бу дьонун дьону айыл-
баттан бэриллбит ураты
талааһынаадынан уонна
аччыктыг уола буолан
адатын батыһа сымдаан
уһуруллан, Дьаакытара
кузуктуурэ үһү. Талаа-
һа-сатаа өссө сайдыы-
нын сана олох оһуһу,
отоһузу эргэ олох хаа-
лыһаһтарга диэн дьар-
лыктаан, өстөөх курдук
мөрөн кэбинээрэн бабып-
тит. Ол да буоллар баар-
дах батыһа дуо, сири ая-
һынан кистэи эмтиэр
абит. Дьаакын оһоһуор
уйуох тоһутуун, булу-
руйуууу аһас иһээни,

Мамтан аллара Дьа-
кыбы сирэй билэр дьон-
нор ахтыларын кытта
билиһинэрбит.

ВАРЛАМОВ А. А.
— Хоту көбөрүлүүтү
төн көлөн баран атавың
ата суух тирбага көрөр
мырны буолта. Кыяан
хааппаппын, буутын ба-
балың сыыстан хааттым.
Донум Днаакып оюн-
шору касырдылар. Оюн-
шор ырбаахтын саба-
тыгар аныктык сыздыар

бичаайнаан ох ирбатан
сүрдүк иннээ маарын-
ныар төрлийн ылаа,
Миний умса сытыарди-
да. «Кутнаама, одох
байытынаайам суеба,
көннөрү көнүөм эй», —
дигэ. Сүрдээх миний-
гэс, бэлдыры тыллааба.
Тарбахпын хаһа аһыан
иринэ бөбөнү таһаарда
уонна билл тимиригэн
унуурун сиз эрэр эбит
дэх кыһыйда. Эмис ыр-
бахалтын уодугун иһи-
гэр укта сылдыар эппи
ылан сөмүйдүгэр сиз-
лэн баран баасын ари-
ба баттаан бааста. Бүт-
тээ ол үтүөрбүтүм.

ТОЛСТОУХОВ С. С.
37 саастаах, рабочий!
— Уон минн саастаах-
пар тапсырар икки
интир икки ардынан муу-
русса сымнытын саа-
накка табыста. Сай орто-
то этэ. Ийи көтөрдөн та-
һааран таһырдыны көр-
дөдөр буолла. Ийэлээх
адам эрдэ өлөннөр. 4 ту-
лааһах оҕону айлаах
эбэбит инниттэрэ. Бир
күн эһэм сүтэн хаалла.
Арай, эһиэт саана ий-
рэ бадайы унуохтаах
оҕонньор: «Тойооболо-
һу!» — диэбитинэн кө-
төн түстө. Чэйдээтилэр.
Онтон ыалдьыһыт: «Ту-
лаам, көйдөй. Тойыта-
хайыта тыгыам суора,
көйүөм айа», — диэтэ.
Миния мин-үс ийи си-
райын хахкалы туран
көбистилэр. Ботугураһан
туту эрэ сүбэлэһэллэр.
Оҕонньор туох эрэ уһу-
тааһын иһэммин хайа
аста, сөччө ыалдьыбата.
Онтон ыстаанын эһэбит-
тэн ийи сөмүйэтин саа-
мак бүүлээх кыра инити
уһаарда. Ол иниттэн ма-
ган да маган кылбачы-
һас туох эрэ күһүсчүлү
хостотто. Онтунатытан
сөмүтэ суох бычыккай-
мааны кыһан ылан чаа-
кыны умеа ууран баран
ол өңхөйүгэр күүптү
адырдах таммах уутугар
суурайда уонна өлө
бисин күүрсунуан и-
һэммин хайа аспыт суо-
дунан сөтто, сөтөрү ба-
һаҕа тэстэ, тыһыа тах-
сыа диэтэ.

Надвэлэ курдугчлал
эмчитим илэгийн нэлээр
дээрн сэтгэлнээх хой-
йуу иринэ син нэлэр дэ,
тодо-хоро соломлог.
Одонньор илэгийн эмн-
тыгтам сура-дизн сө-
бүлэлнээрдэ, эмнэ-
дынор сэрэйбн хахха-
лын тураулар. «Тулуйу
ду?» — дин ботугура-
баллар. Син балагча ту-
гу эрэ онгорон бүхунаст-
тылар. Одонньор чыг-
тай сибинээлнэн балы-
лах курдун туорайдаар
онгорбут эбат. Бааһым
тэлэ сэтэн хэгэтээри,
бааһым үүтүнэ ол сибн
илэйн укта. Угуйн са-
лаан, дээ, абытай! Илн-
тэ мүнүүтэ эрэ тулуй-
дун быһылаах, ылла-
ран кэбестим. Ол дэ илн
ардыгар сүрдээрин
кэгэттэ быһылаах —
иринэ бөө дээ содонно.
Ол кэнигтэн мй курду-
гунан атахтанан оскуо-
лабар үөрэнэ барбытым.
Очоттон баччагтаа дээр
одонньорго махталым
улахан.

ПЕРМЯКОВ И. Д. 67
саястах, орденнаах тракторист, Төдөл олохтоого:
— Отохут Даяахыбы
элбэхтэ корбутум. Энэм
Махсын, аам Минта-
рай үгүстүз хааннашчыт
дьон. Иккин да үһүн
үйлэлэммиттэре. Дьону
тигиргэнэ үүнэр огтоох
сир кырын ылан истэ-
рин туттуурун көрөрүм.
Былар бычархайдыт
ыарыны олус дэлэй этэ.
Ону сүлүмэ дьин аат-
таах дьонго кордөрбөт
амьын соттодуна, ити
бас туту халтайан хаа-
лара.

Баянр отонуттааһын бобуулаада уонна отонуттар байалара да дьонтон кистээн эмтиир үгэстээхтэрэ быһыыһаада. Эмтэтэ олоһор киниэхэ туора киһи салгына маһайда динлэре буюдуе.

Овонынор нэлитэ ураты сымаараа эбит этэ. Биирдэ сымаахлар саанык тахсан тэстэн баран бааһа олоһуно эрэйдээбитэ. Дьаахыкка көрдөрбүппэр өлүһүсэ майһанан булукуйан баран унуоһун үтүтэй, куттаһыта, үтүөрүүбэ, тыһыһыта, сатеритимэ дииэн сүбэлээбитэ. Кырдьык, сотору ослута.

Дэв нн курдук бичиг
ниинбитнэ олон
аастыг, билигн төрөө
бүт буураларыг кытта
буор буудан сытар үтүө
дьоһомуот салгыа куттара
тэһиһар салгыаммыгыгар,
иһа куттара дьон өйү-
гэр-санаатыгар нигиһ сь-
рыттахтара. Иһиһ төһө
байдыһа дуолуук свбар-
дааһ озорбуутууан буол-
бакка, кылгас үбэтигэр
дьонго түөх үтүөнү
онорбуутууан аата иһта-
нар, өлбөт үбэтигэр

Татьяна ЗАХАРОВА

[illegible]

Тыгыннаахпытгар узну-
бат 1942 сылы санаа
лаһыарыт. Ара дойдубу
көмүскүүр уодаһыннаах
сэри, дойдута уот кураан
тангыры сатылаабаат, хо-
ту оройуоннарга көһөрүл-
дүү алдырхайдаах сыл-
дарыт. Ама да алысмыт
пүнн ыар содулардаах
көһүр өтүлэр. Ойу-са-
нааны, күүбү түмөн үлө-
лөт-хамсаан сүн батчара
сирбэн кэлэхтэти эит.

Авы 1949 сыл саз-
катын бйдөөн кэбинир.
Итиннэ эстибэт талкыбут

Бэлгитни бэримээр
өлөхтөөх радионан бэр-
рийн С. А. Попов—Сэ-
мий Тугат илдэн-сагалаан
эрэр бийтний үүрдэр.
Оройгойна тух дьаал-
лар ыыллалларын, тух
сонун баарын нэлгил-
нэгдэ тут тэрдэн нэр-
лэгтнээрэр - бэлгээрэр
олуу үчүгэй. Сааһыан

түстэмнэгтэй. Аймалд ба
рахлан нэлэлэх үндэс
ний дохсунгүй илбирсийг
зууран-хатан турбуу той
додууны бэлгэцхэнийг
угутгаалыг. Сайныг
хөдүүлээрхэй хойуу от
на, баагнмалархэйг н
мүс турах олгон үүнү
түгнэ долгушурбуутара
Дойдубут сир-ута ба
йагнмалын онго билб
нэг Элсээнэрхэй, тым
палархэй, күдлэрхэй н
ил хара таларынан ху
нал туолбуутара.

Бийэстэ хүрдүн ыд
рахан нэстэн сайыг
үгэтигитт өрө көбү
тоок, орууһуохтэк са
маан сайымтэ сэдэллэ
нэр. Онон биир да күнү
мүчү туһааха үрөхтөрү
быһытсаһыгча, баһы
налары, хотуналары оно
рууда, бүтөдээһингэ ту
рууохха. Бийэ сир бур
дугун суктурт астары
өлөмүчү үүһүрүккэ, сүө
һүтүн ыһаллар бөрө
дуусууһаны үрдэтэрлэ

бүрхдүү бэлтгэхийн тулд
60 эрэг байжээтийн айналын
бөхдүү укталарынаа ба
лаана хавчигчийн бүтэц

олхтон тэйбит, дэмж чилэрэ буолбут дьон итин тэн олус астынабыт.

Күн ахснл, эбнэт сара-
на сэргэхтн-тугтан хал-
тан олороочубут. Онно-
манна кыаган кэлбэт бар-
бат дьон дькэбатигэр оло-

Илгээдэгдэхийнхээ, нүүх, эх
Вийн биеэр биднийг сэтгэ
сууга бары турунуух тус
гаахыг. Оюуха, бийн
турар, дэвү түнхүүх
кобүлүүхээ, үлэн тай
тэрийнхээ вадд. Илгээ
дээх сийн биеэр бид
нээ мүүчү туттахыг
албаа сүтэрнэхт. Ою
хас биеэрийн нийлэх таб
ондөгүүхээ. Аны нүү
дээх-үлү дэлээн рийн
бар талын халбарыг
бар тулгар өббүүтн-с
наабыгн холбуурбу
күүсүүтн түмэрбит вад
да. Оюуха үрөнлэгийн
ри тулаллах үлэн хаб
ры, күүс-нөмө ондөгү
эний уунууха. Таб
дээхлэхтээ, тэрийдх
күүе баар.

Маныха оройуон дьахтаты, народнай депутаттар оройуоннаахы Сөбүэтэрэ муоһаны кытаахтын туталлара, алын салааыаччылартан ирдэбил үүүһүрдэллэрэ быһаарар оройуоннаахы.

Николай СОЛОВЬЕВ,
проректор по учебно-методической
работе

рои араас сонгууц нөтөр
бит, сэтгэхснйэрбит уда-
хан абыралдлаах суол. Би-
лигч туслугугар кзынаар
Семен Андреевичка ра-
дионан биэрннннннннннн
кэстээн, сайыннарннннннн
ннннннннннннннннннннн
ннннннннннннннннннннн

Екатерина ЛУКИНА,
Сергей СТАРОСТИН.

КЫЛЛАРЫ КЫТТА
РЫНОК ЫКТА

Билгийн дэвсгэ эрэ
буудбайга, хамлалтаг эвнэ
олох күчүмдэй. Уфа тий
парк зонатын нольердара
гар тайлар, охлэр, ка
баннар аччактымдэр. Ки
ннэр күннээр аһалыгта
ра күчүмнэ иһэр. Ард
куорат олохтоохторун э
днэлэрэ эр үрүрүм эд
лар — ким күннэр, ким мар
куор... бизирэн сөө. Үө
һээни снмөөкка — кабаннар
күннээр аһалыгтара сүч
чак итнчч.

Новгородский уобластскы
туһариллыгыт алдаралыгы
спикер «Мнэхэ эблэстэ-а
-а!» дээн ваттаммыт.
В. Вонга, А. Овчинни-
ков фотолара.

(PHTA—CCTA)

БОРОБОН Таида омуслатын учуутала Ели завета Кириллина Иоганн умсутуллан дьарыктанар. Ипин Иогана байэттин үөрөнөччилэрин кытта тарта.

НОГАН ДЪАРЫКТАНАЛЛАР

тын хэвцгээр, дээрх
түүхч ололоруу уус-уран
элементуудыг тодорон ний-
рэн барьжтайгаар, үнэм-
тээх өртөгний савтайгаа

Кирилдинер көргөттө
рө йоганан бары дьарыч-
таналлар.

ЭННЭХЭ.
ФЕРМЕРДЭРГЭ

Үлэ төлөбүр харчынан
бэтэр бородуунта ор-
то рыночнай сыанатынан
алдохтонор. Бу үсүлүбү-

Эбатар тэрилталаргэ ту-
һаныллар хамнас аабыл-
лыгтын уонна төлөбүрүн
туһунан бигдэмэс туһаныл-
лын сөп. Эмэс итинни
ис хойоонноох аналлаах
кинигэ (Типовой форма)
баар. Кинигэтин туһана-
р буоллааха, үлэгэ тахсы
биримэтигэр туһунан
страница аһыллар. Оттон
төлөбүрү анал бигдэмэскө
оноһуллар.

Бэлэмнээтэ
Лария НИКИТИНА

Сайылыктааһыны тэрийии

Балаһыанньата

—тыя сирин нэһилиннэһэлээх пууннарын тэс өртүгээбэр маччирэн уонна хотула сирдэрин табатын, туһалаахтык туһаныыс суотугар тыа ханнааыстыбатын бородууссубатарын дэлэтин.

СУРУН БАЛА҂ЫАНЬЛАРА:

5. Сайынғы унаайба 0,3—0,5 гектарынан бы-
тыллан дөңс көргөн уонна бааһынай хаааһыстыба-
тын баһылыктарыгар кезиллэстөдө быһыһынан
хаааларар бис баддига бериллэр.

Снимокка: оркула зэвуха Т. С. Евграфова; төрүт культураны үөрэтэр кылаастартан биирдэстэригэр.
Т. Кардашевский фотота.

Т. Кардашевский фотота.

—саймылыгы атын скргэ нөһөрүү, урукку минстэтигар бэйэтин бэйэтэ дьаһанар хаһаайыстыба үлэтин тохтоотор тубэлтэлэтигар.

Оройуонига сайыалыктаахыны тэрһийинтэ комиссия
председателэ А. САРГЫДАЕВ.

ХОС БЫЛААРЫ: Бу күнүзгө оройун дьаһалтатын баһылыга И. С. Сивцев өссө биир дьаһалы таһаарда. Ойно этилэринин, сайылык уһаарбатын бизирини көгүлүүр туһунан дьаһалы таһаарар быраап пөһиһилэктэр дьаһалталарыгар сүктөрүллэр. Итинэн оройун дьаһалтатын функцията кинилэргэ бөриллэр (Делегируйданаар). Манаан документацияны оҕорууга, экирэтэһиһгэ үлэ судургутулар. Оттон пөһиһилэктэр баһылыктарын өбөһиниһэтэрэ, аппиһиһэтэрэ үрдүүр.

«Күннэй», «Кэнчээри», «Чэймэн»...

«Сэргэ», «Хэвчээрн», «Чо-
роон», «АСНО» диэннэр
барыта уонтан лаппа та-
һыстылар.

Бу адыс соторутадыта оройуон киинигэр Н. Н. Новгородов регистрационнаппыт «Чэймэн» дыбуусу предприятие эмтэ маҕаһылы аста. Манна табаар арааһа — таҕаһыттан, оҕо аймах дугуу туттарбыт жөвөҕөтүттэн савалаан соннуурутар тиийэ... — боор. Ити эрэри манна сыаналара эрдэ аһыллыбыт «Сайылык» баһынай хаһаайыстыбатын маҕаһынынааһар үрдүк. Чэ ол, баһар, сана аһыллаабылуо. Кылаабынайа конкуренция үөскүүн наада. Элбэхтэн сыамата сөбүн көрөнталан ылар иннахтаныах этибит.

«CO» НОРО

Саха оскуолата

СИЭР-ТУОМ КОМПЛЕКСЫГАР

